

Themabijeenkomst 12 november

Lex Raat: De charme van tweedimensionale vogels

Lex introduceerde zichzelf als “geen echte vogelaar, maar wel iemand die verstand heeft van oude vogels en hoe ze afgebeeld zijn”. Lex is een schoolgenoot van Arno van Berge Henegouwen en altijd met hem bevriend geweest. Zijn loopbaan liep via het natuurhistorisch museum naar visserijbioloog en daarna terug naar Naturalis als onderzoeker historische vogels.

Zijn presentatie is gesplitst in twee delen : de Romeinse tijd tot 1700 en 18^e -eeuwse vogels

Bij het eerste deel stond Lex lang stil bij de Romeinse krijgsheer Plinius die in 78 na Christus een 17 delige encyclopedie schreef over de wereld, van sterren tot planten.

Hij beschreef 20.000 bijzonderheden over de wereld en 5 delen gaan over mensen en dieren. In 2004 is er van zijn werk een Nederlandse vertaling gemaakt met als titel “De wereld”.

Het werk van Plinius heeft 13 eeuwen lang gecirculeerd. Tot 1300 werden zijn teksten nog gebruikt en overgeschreven in kloosters

In 1470 verscheen de eerste gedrukte versie. Hierin nog geen plaatjes, waardoor het soms moeilijk was om je een beeld te vormen bij de tekst.

Konrad Gessner heeft op basis van Plinius in de periode 1551-1565 4 delen gemaakt met onder andere vogels die hij op soorten indeelde. In 1557

kwam het Vogelbuch

(Duitse versie) uit. In 1571

verscheen een Duitse versie

van Plinius. De teksten waren behoorlijk onderhanden genomen en van een Christelijk sausje voorzien. Doel van dit boek was voornamelijk om mensen dichterbij God te brengen.

De Nederlandse editie (rechtstreek uit het Duits vertaald) verscheen in 1610;

Lex had een exemplaar hiervan meegenomen!

In het vervolg van deel zoomde Lex in op een aantal bijzondere afbeeldingen, van de steenarend, de havik, kramsvogel, struisvogel en ibis.

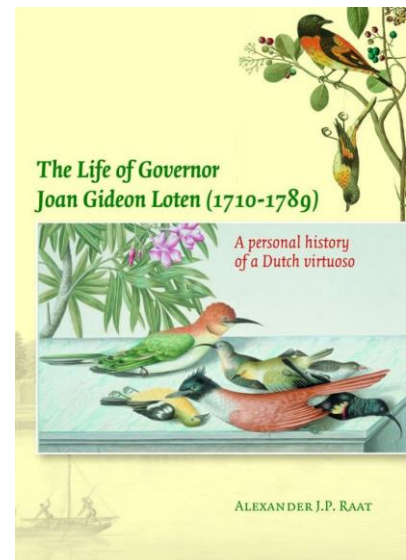
In het tweede deel van de lezing ging Lex Raat in op het werk van Joan Gideon Loten (1710-1789) en in een kort laatste stukje op Nozeman en Sep.

Over **Joan Gideon Loten** heeft Lex ook een boek geschreven.

Loten is bekend als de "natuuronderzoeker-gouverneur van Ceylon". Hij eindigde zijn VOC-carrière als gouverneur van Ceylon en was daarnaast natuuronderzoeker. Zijn naam is verbonden met aquarellen van vogels en vlinders die in Celebes (Sulawesi), Ceylon en Java voor hem werden gemaakt door beampten van de VOC. Na zijn Indië tijd kwam hij terug naar Utrecht, verbleef daar in een zeer beklemmende omgeving waar je niet mocht kijken naar sterren, dieren etc. Hij vertrok naar Londen met tekeningen uit Ceylon en Java en kwam daar in kringen van natuuronderzoekers en liefhebbers. Loten heeft daar 25 jaar gewoond. Zijn prenten en aquarellen zijn overal terechtgekomen, o.a. Londen en Australië

Loten had uit Indië ook wat levende vogels meegenomen, die overleden en in Londen zijn opgezet. Zo is er een scharrelaar bij de ingang van het Natuurhistorisch museum neergezet

Bekend is zijn Painted Stork die als basis geldt voor referentie van de soort

Na zijn dood bleef er niets in Utrecht dat nog aan hem herinnerde. Uiteindelijk is er 4 jaar geleden een plein naar hem genoemd. In Londen wordt hij nog altijd groots herdacht met standbeeld

Van Nozeman en Sep kis vooral het boek "Nederlandsche Vogelen" bekend.

Nozeman was een dominee, Sep een uitgever. In 1770 namen zij het initiatief om een serie boeken uit te brengen over Nederlandse vogels. Het beeld van de vogels moest natuurgetrouw zijn, mooi ingekleurd, afgebeeld in hun oorspronkelijke habitat en er moest een goede beschrijving bij zitten.

De Vogels werden gevangen of geschoten en dan vastgelegd. Eerst werd er een aquarel gemaakt die daarna gegraveerd werd in koper, op papier gedrukt en ingekleurd. Per jaar werden zo 4 of 5 vogels vastgelegd en uitgegeven met toelichting. Na 50 soorten werden ze gebundeld. Het gehele proces liep van 1771 tot 1828. De eerste delen waren wel het mooist. Bij latere delen is Jacob Temmink er bij betrokken geraakt. Die heeft zijn eigen collectie ook laten opnemen en beschrijven, ook al waren dat geen Nederlandse vogels.

Ook het grote boek van Sep en Nozeman had Lex meegenomen.

Het was weer een gedenkwaardige lezing.